

دین و قرآن سال اول و دانش‌آموزان دبیرستان نرجس

گفت‌وگو با دانش‌آموزان شهر تهران درباره کتاب
دینی و قرآن سال اول دبیرستان

رمضانعلی ابراهیم‌زاده گرجی
مهدی مروجی

یعنی گرافیک و طراحی‌های جلد و داخل کتاب رضایت دارید؟ به نظر شما آیا کتاب برای مخاطبان از نظر بصری جاذبه دارد؟ پاییزه نجفی: پنجره سرفصل‌های کتاب همه یک جور و دارای رنگ آبی هستند. بنده متوجه نشدم که درخت سیب روی جلد کتاب با متن آن چه ارتباطی دارد.

کمند هدایتی: می‌دانیم که سیب میوه بهشتی است. طرح جلد کتاب (درخت سیب) یکی از نشانه‌های زیبایی در جهان آخرت است که نیکوکاران در این دنیا به آن می‌رسند. ملیکا کاظمی: کتاب طراحی داخلی قابل توجهی ندارد. در سال‌های گذشته، کتاب‌ها همراه با توضیح مطلب و موضوع درس، تصویری داشتند که با یک نگاه می‌توانستیم بفهمیم چه می‌خواهد بگوید. متأسفانه

اشاره

از «دبیرستان دخترانه نرجس تهران»، شش نفر از دانش‌آموز دختر در گفت‌وگوی ما حضور یافتند و درباره کتاب «قرآن و تعلیمات دینی» سال اول متوسطه اظهار نظر کردند.

دانش‌آموزان شرکت‌کننده در گفت‌وگو که در سال دوم دبیرستان درس می‌خوانند، عبارت‌اند از: پاییزه نجفی، کمند هدایتی، ملیکا کاظمی، سارا کیمیا قلم، محدثه یمینی و غزل لؤلؤ.

دختران دانش‌آموز از نظر شم هنری و زیبایی‌شناسی، دقت بیشتری به خرج می‌دهند و در بیشتر سال‌ها، دانش‌آموزان دختر رتبه‌های اول، دوم و سوم رشته هنری را در کنکور سراسری کسب کرده‌اند. حال بفرمایید آیا از ساختار و فرم ظاهری کتاب،

کتاب امسال ما فقط از نوشته پر شده است. یادآور شوم که طرح مربوط به «مرحله دوم کتاب آهنگ سفر» از نظر کیفیت تصویر و طراحی عالی است. اما در متن خود درس‌ها طراحی قابل توجه، جذاب و مرتبط با موضوع و متن وجود ندارد.

سارا کیمیا قلم: حجم ۱۶ درس کتاب خیلی زیاد است. بخش «بیشتر بدانیم» یا مواردی مثل آن، بیشتر حجم کتاب را اشغال کرده‌اند. اصل متن درس کمتر از حواشی است.

محدثه یمینی: جلد کتاب رنگ‌های گرم و خیلی قشنگی دارد. اما رنگ‌های داخل کتاب، رنگ‌های مرده‌اند؛ مثل آبی‌ها. این رنگ‌ها چشم را خسته می‌کنند. متأسفانه! تنوع رنگ وجود ندارد. می‌شود از رنگ‌هایی مثل صورتی استفاده کرد که سبب خستگی چشم هم نشود.

درباره رسم الخط آیات چه نظری دارید؟

شش دانش آموز حاضر: رسم الخط مشکلی ندارد.

کاظمی: رسم الخط خوب و اعراب‌گذاری هم مناسب است. این رسم الخط کمک می‌کند قرآن‌های دارای رسم الخط‌های دیگر را هم بخوانیم.

یمینی: این خط خیلی خوب است؛ زیرا چیزی بین خط عربی و خط فارسی است.

هدایتی: خط آیات اول هر درس، که خودمان معنی می‌کنیم، خیلی خوب است. لذا مناسب است که خط دعاهای موجود در کتاب متفاوت باشد اما اگر رسم الخط کتاب درسی با رسم الخط قرآن کامل نوشته شود، خیلی بهتر است.

کیمیا قلم: این رسم الخط خوب است؛ زیرا سبب می‌شود آیات را به فارسی بخوانیم و بفهمیم اما اگر به شیوه نستعلیق نوشته می‌شد، کمک می‌کرد با رسم الخط قرآن نیز آشنا شویم و بتوانیم راحت‌تر و روان‌تر قرآن را بخوانیم. زیرا رسم الخط آیات کتاب درسی با رسم الخط قرآن‌ها فرق دارد.

شما اگر به جای مؤلفین کتاب بودید، چه تغییراتی در موضوع‌های منتخب کنونی می‌دادید؟

غزل لؤلؤ: کل این کتاب وجهه خوبی دارد اما اگر من نویسنده آن بودم، بیشتر به سنت معصومین (ع) رجوع می‌دادم و به این علت که دختر هستیم، سوره‌های «نساء» و «تور» را در کتاب می‌آوردم، زیرا دختران نقش بسیار اساسی در خانواده دارند. در کتابی که اکنون در اختیار داریم، از سوره‌های مختلف استفاده کرده‌اند که در یادگیری آن‌ها شکی ندارم ولی سوره‌های

نساء و نور بیشتر به زندگی ما نزدیک‌تر هستند. نکته دیگر هم این است که معلم‌ها وقتی تفسیر آیات را می‌گویند، به معنی آیه خیلی شباهت پیدا می‌کند. لذا تشخیص معنی و تفسیر آیه مشکل می‌شود. در کتاب باید تفسیر آیه بیاید تا دانش‌آموز گرفتار چنین معضلی نشود. دبیر ما در غیر ساعت کلاس درس، برای ما سوره‌های نساء و نور را تفسیر می‌کند و نکته‌های خیلی خوبی را در تفسیر یادمان می‌دهد. از جمله اینکه چگونه باید در زندگی عمل کنیم و چه پرده‌هایی باید بین ما و افراد نزدیک ما وجود داشته باشد یا یک دختر لازم است در جامعه چه کارهایی را انجام دهد.

ایشان می‌گفت: در قرآن ابتدا به مردها گفته شده، چشم‌های خود را از نامحرم نگاه‌دارند، بعد به خانم‌ها فرموده است، پوشش خود را حفظ کنند. باید در کتاب درسی این چیزها را به ما یاد بدهند.

یمینی: من با خانم لؤلؤ درباره جدایی کتاب برای دختران و پسران موافق نیستم. در این صورت وظیفه معلم چه می‌شود؟ معلم وظیفه دارد به ما بگوید که ما در هر وضعیت باید چه کنیم. وظیفه معلم مدارس پسرانه هم همین است.

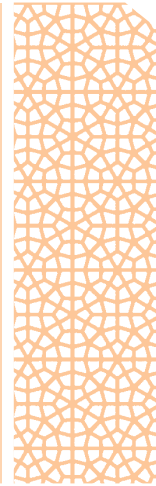
هدایتی: بنده هم با خانم لؤلؤ درباره جدایی کتاب پسران و دختران مخالفم. ما که می‌خواهیم خانم‌های آینده جامعه باشیم، باید چیزهای لازم را درباره مردها بدانیم؛ یعنی آنچه دین درباره مردها گفته است. کتاب آسمانی ما مسلمانان مرد و زن را برابر معرفی کرده است. پس لازم است مردان و زنان از حقوق و وظایف یکدیگر آگاه باشند و آن‌ها را رعایت کنند.

لؤلؤ: حرف شما درست است، اما اگر به سوره نساء، به‌ویژه به سوره نور نگاه کرده باشید، دیده‌اید که هم حقوق و تکالیف مرد آمده است و هم حقوق و تکالیف زن. اینکه به جدایی کتاب‌ها اشاره کردم،

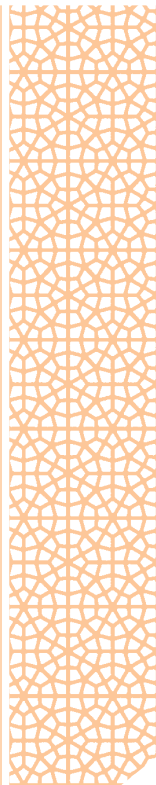
به این دلیل بود که این دو سوره بیشتر به کار خانم‌ها می‌آید تا آقایان. یعنی مطالب و آیات دیگر برای دانش‌آموزان دختر و پسر مشترک باشد ولی سوره‌های نساء و نور مختص دختران باشد.

کاظمی: اگر در کتاب دینی و قرآن، منتخبی از احادیث و سخنان پیامبر و امامان معصوم (ع) بیاید، خیلی خوب است. همین‌طور مفید است که داستان زندگی پیامبران، امامان (ع)

این رسم الخط خوب است؛ زیرا سبب می‌شود آیات را به فارسی بخوانیم و بفهمیم اما اگر به شیوه نستعلیق نوشته می‌شد، کمک می‌کرد با رسم الخط قرآن نیز آشنا شویم و بتوانیم راحت‌تر و روان‌تر قرآن را بخوانیم

نکته دیگر هم این است که معلم‌ها وقتی تفسیر آیه‌ای را می‌گویند، به معنی آیه خیلی شباهت پیدا می‌کند. لذا تشخیص معنی و تفسیر آیه مشکل می‌شود. در کتاب باید تفسیر آیه بیاید تا دانش‌آموز گرفتار چنین معضلی نشود

و بزرگان دین در کتاب آورده شود. زیرا زندگی بزرگان غیر معصوم نیز از زندگی معصومان بزرگوار سرچشمه گرفته است.

هدایتی: بیشتر مطالب کتاب‌های دوره راهنمایی با داستان توضیح می‌شدند. به همین دلیل درک مطلب نیز راحت‌تر بود. بهتر است به جای آوردن این همه تعریف و توضیح که در کتاب‌هایی مثل کتاب سال اول آمده است، از داستان استفاده شود. اگر هم قرار است تعریفی بیاید، بعد از داستان قرار گیرد تا بازدهی کار بیشتر شود.

یمنینی: آیه‌هایی را که در اول هر درس آمده‌اند، ابتدا باید بتوانیم خوب و درست قرائت کنیم. ترجمه کردن آن‌ها هم به عهده ماست. سرانجام باید پیام آیه استخراج شود. من اگر جای مؤلفین بودم، به جای تفکیک معنی و پیام آیه (که تا حدودی شبیه یکدیگرند) که ما آن‌ها را انجام می‌دهیم، پیام‌ها را در متن درس می‌گنجاندم.

ع به همین نکته‌ای که شما می‌فرمایید، عمل شده است اما به این دلیل در کتاب روی پیام تکیه شده است و آن‌ها در بخش خاص قرار گرفته‌اند که دانش‌آموز روی پیام آن‌ها تمرکز بیشتری داشته باشد. مطالب و موضوع‌هایی که تفسیرگونه بسط داده شده‌اند و موضوع درس و موضوع آیات، این‌ها در بردارنده پیام آیات‌اند. ضمن اینکه پیام‌های مذکور جدا از متن و در کادر قرار داده شده‌اند.

ع شما نکته‌ای را درباره پیام آیه و شباهت آن به معنای آیه گفتید و خواستید که پیام آیه و آیات در متن درس بیاید. مؤلفین یادآوری کردند که همین کار شده است، به اضافه بزرگ‌نمایی پیام در خارج از متن. حال شما نمونه‌ای برای روشن شدن نظر خود بیاورید تا مشخص شود که پیام در متن درس نیست و فقط در خارج متن و در کادر معلومی قرار گرفته است.

کاظمی: مؤلفین می‌گویند پیام‌ها هم در متن درس آمده و هم در کادر مشخص قرار گرفته‌اند. مشکل از اینجا ناشی می‌شود که آیات را به ما داده‌اند و جلوی آن‌ها را خالی گذاشته‌اند. تا دانش‌آموزان معنی آیه را در جای خالی بنویسند؛ البته با دانسته‌های قبلی و به کمک معلم. بعد هم معلم می‌گوید: حال که آیه

را معنی کرده‌اید، پیام آن را هم بنویسید. ما پیام را می‌نویسیم و اما با معنی تفاوت چندانی ندارد. یعنی تفاوت ممکن است در حد یک کلمه یا جابه‌جایی کلمه‌ای باشد. برخی از درس‌ها هم کادری دارند و گفته شده است که پیام را از متن استخراج کنید و در کادر بنویسید.

معلم هم می‌گوید سر امتحان اگر گفته شد معنی آیه را بنویسید، شما باید معنی را بنویسید و اگر پیام خواسته شد، باید پیام آیه را بنویسید. ما می‌گوییم وقتی معنی و پیام این‌قدر به هم شباهت دارند، ما در تفکیک آن‌ها دچار مشکل می‌شویم.

باید در کتاب راهی را به دانش‌آموز نشان داد تا اذیت نشود

ع ترجمه را کجا و کی انجام می‌دهید؟

هر شش دانش‌آموزان حاضر: در اول درس و در کلاس انجام می‌دهیم.

ع این نوع ترجمه خیلی خوب است. آیا بعد از ترجمه و قبل از اینکه متن درس را بخوانید، شروع به استخراج پیام می‌کنید؟

هر شش دانش‌آموزان حاضر: بله: معلم می‌گوید: حالا که قرائت تمام شد و آیات را هم معنی کرده‌اید، شروع کنید به نوشتن پیام آیات.

ع من نمی‌خواهم بگویم کار معلم شما درست نیست ولی یادآوری کنم که برای روش تدریس، الگویی تعیین می‌شود. الگوی پیشنهادی مؤلفان، جامع و عملی است و همه معلمان قدرت اجرای آن را دارند. در الگوی مؤلفان، استخراج پیام بعد از قرائت و ترجمه آیات و پیش از خواندن متن تشریحی نیست. البته ممکن است دبیر محترم در این کار فایده‌ای ببیند که آن موضوع دیگری است. دبیران معمولاً از روش‌های مختلفی برای تدریس استفاده می‌کنند.

اما درباره تفاوت اندک معنا و پیام - در حد یک کلمه - که فرموده‌اید، باید بگویم چنین چیزی ممکن است. مؤلفان گفته‌اند - حتی در دوره متوسطه اول هم این‌طور بود - ترجمه هر آیه را کلمه به کلمه انجام دهید یعنی ترجمه تحت‌اللفظی باشد تا در کار ترجمه ورزیده شوید...

ما از شما دانش‌آموزان دبیرستان نرجس برای شرکت در این گفت‌وگو تشکر می‌کنیم.